

Військово-медична доктрина України. Яке її призначення, і якій їй бути?

Вступ. Уперше за 23 роки незалежності України нас спіткала доля багатьох країн соціалістичного табору. На нашій території розпочалася антитерористична операція (АТО), яка має всі ознаки локальної війни. У зв'язку з тим перед цивільною та військовою медициною постали масштабні проблеми з медичного забезпечення військовослужбовців і населення в умовах бойових дій.

Нова редакція Стратегії національної безпеки України, введена в дію Указом Президента України від 8 червня 2012 р. № 389/2012¹, визнала «невідповідність сектору безпеки і оборони України завданням захисту національних інтересів», зокрема через «триваюче погіршення стану Збройних сил України і оборонної промисловості». Військово-медична служба, перманентно безсистемно реформується і хронічно недофінансовується, теж не могла бути в кращому стані².

Крім того, ситуація в системі охорони здоров'я України давно розцінюється як кризова³.

Терміново прийняті заходи дали змогу певною мірою організувати медичне забезпечення сил АТО та цивільного населення на Південному Сході України, однак залишаються проблеми в цій сфері, вирішення яких перебуває за межами можливостей окремих міністерств і відомств.

Виникла нагальна потреба напрацювання базового нормативного документа, який дав би змогу встановити правила взаємодії медичних служб різних міністерств і відомств для розв'язання цих проблем – насамперед в умовах надзвичайних ситуацій у мирний час і на випадок бойових дій.

<...> Якою повинна бути Військово-медична доктрина? <...> Однакових систем медичного забезпечення немає. Військово-медичні служби різних країн мають свою специфіку.

Тому Військово-медична доктрина України повинна бути національною, орієнтованою на перспективи подальшого розвитку системи надання медичної

---

¹ Про Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 р. «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України»: Указ Президента України № 389/2012 // Адміністрація Президента України: офіційне інтернет-представництво. – Режим доступу: www.president.gov.ua/documents/14823.html.

² Система медичного забезпечення Збройних сил України: сучасний стан і напрями розвитку з огляду на тенденції змін у порядку застосування військ / В. Б. Андронатій, В. О. Жаховський, О. Ю. Булах, В. Г. Лівінський // Наука і оборона. – 2014. – № 3. – С. 23–30.

³ Про Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 листопада 2014 р. «Про невідкладні заходи із забезпечення державної безпеки»; Указ Президента України № 880/2014 від 14.11.2014 р. // Адміністрація Президента України: офіційне інтернет-представництво. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18450.html>.

допомоги військовим і цивільному населенню в надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу.

Про необхідність розробки доктрини та затвердження її Указом Президента України йдеться в зверненні радника Президента України директора Національного інституту стратегічних досліджень В. Горбуліна та президента НАМН України А. Сердюка на ім'я Президента України від 27.08.2014 р., у рішенні Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я від 4.09.2014 р., рішенні президії НАМН України від 11.09.2014 р., Указі Президента України № 880/2014 від 14.11.2014 р.

Зусиллями Національного інституту стратегічних досліджень та НАМН за участі керівників медичних служб силових міністерств і відомств розроблена Військово-медична доктрина України. Вона включає Вступ, чотири розділи і Прикінцеві положення.

У першому розділі надані мета та завдання доктрини, основні її принципи та вимоги до медичного забезпечення.

Військово-медична доктрина України розглядається як система поглядів, науково обґрунтованих принципів, єдиних організаційних вимог щодо організації медичного забезпечення Збройних сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, цивільного населення у воєнний час і під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Положення Доктрини є основою для розроблення інших нормативно-правових актів і керівних документів відомчих систем медичного забезпечення.

Мета Доктрини – об'єднання зусиль і забезпечення взаємодії медичних служб Збройних сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, а також цивільної системи охорони здоров'я для досягнення максимальної ефективності їхньої діяльності з медичного забезпечення військовослужбовців і цивільного населення України у воєнний час та під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Розділ 2 Доктрини стосується організаційних основ системи охорони здоров'я на випадок надзвичайних ситуацій природного, техногенного, соціального та воєнного характеру, при цьому враховується військово-політичний, військово-економічний, соціально-правовий і військово-медичний компоненти, а також основні складові системи військової охорони здоров'я, організація та порядок надання медичної допомоги, інтеграція та управління медичним забезпеченням. Уточнюються повноваження і відповідальність за організацію медичного забезпечення.

Наголошується, що медичні служби створюються відповідно до потреб військових формувань, мають власну систему управління, організаційно-штатну структуру та визначений комплект сил і засобів.

Необхідна кількість цивільних закладів охорони здоров'я, що залучаються для медичного забезпечення військ у воєнний час, визначається урядом України відповідно до законодавства.

Основною структурною одиницею загальнодержавної системи медичного забезпечення у воєнний час є територіальні госпітальні бази – функціональні об'єднання закладів охорони здоров'я МОЗ України, Збройних сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, місцевих санітарно-епідеміологічних і санаторно-курортних закладів для надання всіх видів медичної допомоги, медичної й психологічної реабілітації.

Збройні сили України, інші військові формування та правоохоронні органи спеціального призначення розробляють власні нормативно-правові акти й керівні документи щодо реалізації положень зазначеної Доктрини, формують необхідний комплект сил і засобів медичної служби, готують державне замовлення на потрібну кількість ресурсів, створюють та утримують у постійній готовності визначену кількість сил і засобів медичної служби.

МОЗ України створює та утримує визначену кількість територіальних госпітальних баз для медичного забезпечення військовослужбовців і цивільного населення у воєнний час.

Розділ 3 присвячено фінансовому та ресурсному забезпеченню системи військової охорони здоров'я. Відзначено, що медичні служби комплектуються медичною апаратурою та технікою переважно подвійного призначення і вітчизняного виробництва, на модульній основі, а також сучасним санітарно-технічним обладнанням, що забезпечує їхню автономність та мобільність.

Питання підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців для потреб медичних служб Збройних сил України, інших військових формувань і правоохоронних органів спеціального призначення висвітлені в розд. 4. Провідним закладом у системі військово-медичної освіти визначено Українську військово-медичну академію.

Відповідно до положень розд. 5 Доктрини науковий супровід розвитку військової системи охорони здоров'я та розв'язання проблем військової медицини здійснює НАМН України спільно з Міністерством оборони України та МОЗ України.

У Прикінцевих положеннях викладені переваги й механізми реалізації основних положень Доктрини.

Важлива і сама військово-медична доктрина, і державна програма, розробка якої доручається Кабінету Міністрів України відповідно до проекту нормативного акта про затвердження військово-медичної доктрини.

Для оперативного доопрацювання Доктрини та подання її на затвердження встановленим порядком доцільно при Адміністрації Президента України чи

Раді національної безпеки і оборони України створити робочу групу за участі представників зацікавлених міністерств і відомств.

Висновки. 1. Проблемні питання у медичному забезпеченні сил АТО й цивільного населення на Південному Сході України здебільшого виникають у загальноорганізаційній і нормативно-правовій площині, стосуються лікувально-евакуаційного забезпечення, підготовки військово-медичних кадрів, постачання медичного майна та техніки та однаковою мірою притаманні медичним службам військових формувань і закладам цивільної системи охорони здоров'я.

2. У різних країнах є власні системи медичного забезпечення військовослужбовців і населення, що мають свою специфіку й розбудовуються на засадах національних доктрин і програм у цій сфері.

3. Для об'єднання та координації зусиль і ресурсів медичних служб силових міністерств і відомств та цивільної системи охорони здоров'я України на випадок спільних дій необхідний надвідомчий документ у форматі Військово-медичної доктрини України як нормативного підґрунтя формування єдиного медичного простору країни.

4. Військово-медична доктрина України повинна ґрунтуватися на національних реаліях і враховувати зарубіжний досвід організації медичного забезпечення військовослужбовців та населення у надзвичайних ситуаціях природного, техногенного, соціального та воєнного характеру.

5. Запропонований проект Військово-медичної доктрини України після обговорення за участі всіх зацікавлених сторін може бути прийнятий як основа для формування нормативної бази діяльності медичних служб і цивільної системи охорони здоров'я в частині медичного забезпечення військ і населення.

6. Положення Військово-медичної доктрини України можуть уточнюватися і доповнюватися у процесі вдосконалення та реалізації державної політики у сфері національної безпеки й оборони та охорони здоров'я України.

7. Для оперативного доопрацювання Доктрини та подання її на затвердження встановленим порядком доцільно при Раді національної безпеки і оборони України створити робочу групу за участі представників зацікавлених міністерств і відомств (*Сердюк А., Кундієв Ю., Цимбалюк В., Лурін І., Білий В., Верба А., Савицький В., Петраш О., Шугалей Л., Скалецький Ю., Жаховський В., Роцін Г., Михайлик О.* *Військово-медична доктрина України. Яке її призначення, і якій їй бути? // Наука і практика. – 2015. – № 1. – С. 8, 13–14).*